

INCORPORAR ELS JOVES A LA SOCIETAT ORIENTACIONS D'UNA POLÍTICA DE JOVENTUT A CATALUNYA

ENRIC PUIG i JOFRA
Direcció General de Joventut
Departament de la Presidència
GENERALITAT DE CATALUNYA

1. LA REALITAT JUVENIL I LA SOCIETAT CATALANA

Una de les tasques més importants que té la societat catalana en aquest moment és posar les condicions que li permetin de configurar un futur en el qual aquesta societat sigui veritablement protagonista de les seves forces i de les seves iniciatives. Això és molt important tenir-ho en compte perquè sovint, a força de constatar els problemes del present, sembla com si hagués de ser la nostra única preocupació.

Aquest presentisme mai no ha estat gaire habitual en el moviment juvenil, que sempre s'ha destacat per la seva voluntat de contribuir a la construcció del futur de Catalunya. I aquest futur, en el que pertoca als joves, no serà possible si es menystenen, com a mínim, tres aspectes.

En primer lloc, cal tenir present que a Catalunya hi ha hagut una forta tradició d'associacionisme juvenil. En dir forta no volem dir —dissortadament— multitudinària, però sí que ha tingut una gran rellevància i influència i que ha assolit uns percentatges superiors als de la resta de l'Estat. Aquest associacionisme prenia diverses formes segons els objectius i les motivacions que l'animaven, però en totes les seves variants estava animat per una decidida voluntat d'afirmació catalana. Aquesta tradició associativa és un dels grans patrimonis del moviment associatiu català, puix que ha creat uns estils i uns hàbits associatius que avui tenen una funció importantíssima en la incorporació activa dels joves a la societat catalana. No obstant això, cal dir també que en aquests moments el repte principal de la societat catalana no és, simplement, mantenir i consolidar aquests corrents associatius, sinó assumir també les noves formes d'expressió i d'agrupació dels joves que corresponen a necessitats i experiències noves i que seria suïcida que no trobessin el seu lloc en la vida social catalana. En aquest sentit, una de les grans aportacions que han fet a Catalunya els responsables —en qualsevol nivell— d'institucions i associacions ha estat la insistència a no reduir la participació dels joves al lleure. Això cal tenir-ho molt clar perquè si no faríem dels joves un grup a part. Però seria ingenu creure que afirmar les noves formes d'associació juvenil ha de suposar oblidar les associacions arrelades i amb història, en nom de la idea de futur que cadascú pugui tenir.

Un altre fet determinant de la situació dels joves catalans és la forta incidència que l'atur té en la població juvenil. Tal vegada sigui, en aquests moments, el factor que més fortament configura la realitat dels joves catalans. L'atur juvenil, si no es corregeix aquesta tendència, pot acabar esdevenint un element perturbador per a la integració social dels joves. I això serà degut al fet que l'atur juvenil no només afecta els mateixos joves aturats, sinó que genera un estat d'ànim i un

clima col·lectius que repercuteixen en el conjunt de la població juvenil. L'atur juvenil es pot convertir en un important factor de disgregació social en la mesura que tanca horitzons i perspectives.

Segons l'estudi de Gallup^(*), el jovent català és conscient de ser el subjecte col·lectiu d'una problemàtica específica i, d'altra banda, derivada d'una de més general que afecta tota la societat.

Potser és en aquest terreny dels problemes que els afecten on tenen les idees més clares. Malgrat el sentit lúdic que imprimeixen o intenten d'imprimir a les seves vides, i malgrat el fet de tenir el futur com a moment de realització de les seves il·lusions (quin remei ens queda!, podrien dir els interessats), el cert és que viuen ofegats per les amenaces que aquest futur els suggereix si les coses no canvien molt profundament.

Experimenten insatisfacció o inseguretat perquè la societat no solament no sembla tenir solucions per tal de facilitar-los la integració com a adults, sinó que a més ignora les necessitats que tenen com a joves.

L'atur actual i l'alta probabilitat d'estar en atur quan finalitzen els estudis, les condicions actuals i les expectatives del treball per a qui en té, les característiques de la vida escolar i les dificultats per a continuar-la, les relacions no sempre satisfactòries amb els pares, les mancances estructurals per accedir a un exercici gratificant del lleure, la sensació de crisi general que perceben al seu voltant, etc. són alguns dels aspectes que més sovint denuncien els joves. Els diferents problemes, puntuals i objectius, han generat entre els joves un clima d'incertesa i marginació.

Els joves pensen que no se'ls comprèn, que tenen problemes de comunicació entre ells mateixos i amb els adults, que hom els dificulta la integració i malda per marginar-los, que se'ls treu la confiança en el futur, que no hi ha alternatives vàlides i que la manca d'ideals els condueix al passotisme.

Una de les contradiccions fonamentals que experimenta el món juvenil deriva d'un fet que és ell mateix contradictori: d'una banda, se senten més preparats, gràcies al seu nivell d'instrucció, que els seus pares, i per això pensen que tot ho "haurien" de tenir més fàcil que els primers quan eren joves. No obstant això, aquesta confiança en la seva pròpia capacitat xoca frontalment amb les condicions objectives que impedeixen l'accés al treball i al consum al qual la societat els ha acostumat d'ençà que van néixer i al qual de cap manera comprenen que hi hagin de renunciar.

Aquest clima general que viuen els joves catalans es troba plenament en línia amb l'anàlisi sobre la joventut que han fet públics darrerament diversos organismes internacionals.

Segons aquestes anàlisis, la situació social que configura avui la vida dels joves difereix substancialment de les que vivien els joves que protagonitzaren els moviments juvenils dels 60 i començaments dels 70.

Aquells moviments juvenils es recolzaven —sovint sense explicar-ho— en una hipòtesi que gairebé tothom compartia: que l'abundància material no deixaria d'augmentar, cosa que avui, pel cap baix, no és evident i més aviat es posa en dubte. Aquest tarannà optimista nodria l'esperança que la prosperitat estava garantida de manera definitiva i que, per tant, els canvis havien de ser de perspectives, d'actituds, d'idees, de valors, de formes de relació, tot plegat amb l'objectiu d'humanitzar una zona "necessàriament" opulenta.

Gairebé podríem dir que hom pensava que hi havia possibilitats il·limitades per imaginar utopies i construir-les ràpidament.

(*) *Romero de Tejada, Ricard. Estudi sociològic de la Joventut de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Direcció General de Jovent.*

Però a partir dels començaments dels 70 es va anar veient que ja no es donaven moltes de les condicions que generaren moltes de les mobilitzacions juvenils anteriors. L'optimisme econòmic de tècnics, polítics i governants es va anar desinflant davant les mutacions del sistema econòmic.

Això té serioses conseqüències. Perquè potser les mateixes paraules i conceptes emprats per caracteritzar els joves dels 60 i inicis dels 70 —i que ens van ajudar a entendre aquella època— ens hagin amagat les noves situacions en les quals es troben immersos els joves a començaments dels 80. I no només el repte de l'atur, encara que sigui decisiu. Està en joc la capacitat d'incorporar-se creativament al quefer social en el marc d'uns valors que permetin donar significat i orientació a la vida.

Encara que pugui ser cruel dir-ho així, hem de prendre en consideració la hipòtesi que les paraules claus que experimenten els joves en la seva pròpia pell els anys 80 son "escassetat", "atur", "subocupació", "ansietat", "actitud defensiva", "pragmatisme". Fins i tot "subsistència" o "necessitat de sobreviure".

Perquè del conjunt de la societat, el grup que sembla més vulnerable a les repercussions de la crisi econòmica ja és el primer a sentir-ne les conseqüències. I res no permet suposar que les perspectives de treball millorin considerablement en el futur immediat. Per primera vegada des del final de la Segona Guerra Mundial hom ja no percep el futur econòmic des d'una perspectiva de progrés regular cap a la prosperitat o cap a majors nivells de producció i consum.

Actualment els joves ja són els últims a ser contractats i els primers a ser acomiadats. Això significa, concretament, que és possible que tinguem al davant una generació de joves que, almenys durant uns anys, no trobarà el primer treball o no gaudirà de la relativa seguretat d'exercir la carrera que ha estudiat. Això, sobretot, entre la joventut urbana.

Però cal evitar d'afalagar els joves com un grup homogeni. Quan hi ha competència per a pocs llocs de treball, inexorablement les dones són les menys afavorides en aquesta cursa, amb totes les conseqüències de conflictes ideològics i vitals que això té. Globalment parlant, les joves de condició modesta són les més afectades per la situació actual. També en poden patir feixugament les conseqüències els disminuïts físics o psíquics.

Aquest és, doncs, un dels grans compromisos que ha d'assumir avui la societat catalana si no vol que els joves en restin al marge. Aquí cal un treball de reflexió, mentalització i imaginació creadora que superi els tòpics habituals pel que fa als joves i, més en concret, a les alternatives davant l'atur juvenil.

Sortosament, el retorn a la democràcia ha vingut caracteritzat, entre molts altres aspectes, pel fet que les institucions públiques han mostrat una creixent preocupació per la problemàtica juvenil. Força Ajuntaments i el mateix govern autònom van crear des dels seus inicis uns departaments orientats explícitament a treballar envers la situació dels joves. Encara que en alguns moments s'hagin manifestat divergències en algunes accions concretes, la línia d'actuació és la d'evitar qualsevol dirigisme o paternalisme que substitueixi l'acció i les iniciatives dels mateixos joves, i la de treballar en el sentit de generar recursos per tal que els joves puguin assumir-ne el protagonisme o, simplement, en el d'aportar una col·laboració directa a les iniciatives sorgides dels joves. En aquests moments el gran repte d'aquests és superar, com ja s'ha dit abans, una visió encara molt estesa que redueix la seva funció a qüestions de lleure i convèncer altres sectors de la societat i les institucions que una acció de govern al servei dels joves ha d'interrelacionar totes aquelles iniciatives que afecten la vida dels joves.

Cal reconèixer que encara cal avançar molt i que són necessàries les aportacions de tothom. Però també hem de reconèixer que hem avançat molt.

2. ACTUAR AL SERVEI DE LA PARTICIPACIÓ

És en aquest context global de la situació juvenil a Catalunya on cal situar els plantejaments sobre els quals recolza l'acció de la Direcció General de Joventut i de l'Institut Català de Serveis a la Joventut.

2.1. *En continuïtat amb la història del moviment juvenil català*

A Catalunya qualsevol acció de govern, en el que pertoca a la política de jovent, no es pot tenir a si mateixa com a punt de referència. I això fins i tot en la situació que hem viscut fins ara: una única legislatura de la Generalitat després de quaranta anys i una segona començada. Perquè la política de jovent només es pot dur a terme a partir de la realitat que viuen els mateixos joves; i això, necessàriament, vol dir tenir en compte la dinàmica del moviment juvenil a Catalunya i treballar-hi en continuïtat.

La connexió i la preeminència que cal atorgar a aquestes realitats de participació i associació juvenils són decisives, més encara si tenim en compte que ens referim a un procés dinàmic, que no queda limitat ni a la concepció que cadascú pel seu compte tingui del que hauria de ser la participació juvenil ni al simple conreu i manteniment exclusiu de les realitats associatives que s'han desenvolupat fins ara. Ara bé, la participació juvenil —tant des del punt de vista dels seus objectius com des del punt de vista del seu àmbit d'actuació— és diversa i plural i es troba en contínua mutació. Això vol dir també que, malgrat la importància i el suport que cal donar al moviment juvenil més establement organitzat, no s'ha de negligir altres formes de participació juvenil que, malgrat la seva precarietat, manca de continuïtat o presència nacional, responen a dinamismes i potencialitats molt de fons als quals cal donar decididament suport.

En aquest sentit creiem que és plenament vàlida una línia d'actuació que, a partir dels problemes globals i estructurals que tenen plantejats els joves catalans avui, potenciï les seves iniciatives, en promoció d'altres al servei de la participació juvenil i articuli coherentment el conjunt de l'acció de govern en allò que afecta els joves.

Altrament dit, la política de joventut ha de ser un punt fonamental d'un projecte que cerqui l'augment del benestar social, la millora de la qualitat de vida i el progrés social. La nostra acció de govern de joventut no ha estat, no vol estar, de cap manera moguda per la hipotètica preocupació d'esmoreir "el problema dels joves" o per la pretensió de controlar-lo. Menys encara ha d'estar motivada pel "descobriments" que "fer coses per als joves" és una cosa bonica que sempre fa quedar bé. Altrament dit: la nostra política de joventut no ha nascut de "preocupacions d'aparador"; perquè la política de joventut té com a referència la potenciació dels dinamismes socials i vol, per tant, fer-los factibles, dotar-los de condicions de possibilitat infraestructural i col·laborar perquè la passivitat i el desencís no estiguin justificats.

Per això l'emmarquem en el disseny de treballar per l'augment del benestar social, la millora de la qualitat de vida i el progrés social. Perquè aquesta és una perspectiva que abasta el conjunt de la vida humana —el conjunt de la vida ciutadana— articulant-ne els diversos aspectes sense privilegiar-ne cap. Fer política des d'aquesta perspectiva suposa el convenciment que els homes i dones —també els joves, per tant— es plantegen la seva vinculació activa, compromesa i creativa amb la societat de la qual formen part a partir de la seva vida concreta i pràctica, no a partir de principis ideològics o adhesions conceptuals. La cohesió social neix —en la seva diversitat de formes— de la possibilitat de resoldre els propis problemes i

realitzar els propis projectes en el si d'aquesta societat: no neix d'adhesions retòriques o declaracions d'intencions i d'objectius. Estem convençuts que la incorporació activa dels joves al treball de construir el futur de Catalunya només serà possible si la seva vida concreta té possibilitats de realitzar-se en el seu país. Si les condicions en què viuen són qualitativament suficients. Si no es veuen empesos a la marginació pràctica o d'actitud a causa, simplement, de la manca de camins d'integració.

2.2. *Enfortir la societat civil i no segrestar-la o anul·lar-la*

Avui a Catalunya hi ha de manera més o menys explícita un debat sobre les relacions que hi ha d'haver entre Administració i societat civil, i sobre com s'han de concebre aquestes relacions. Aquest debat, que és de gran transcendència, té, a més, molta importància a l'hora de concebre i plantejar una política de joventut.

Des del primer moment la Direcció general de Joventut ha insistit en totes les seves intervencions públiques que una acció de govern al servei dels joves era un aspecte cabdal de qualsevol política que volgués contribuir a l'enfortiment del teixit social català.

En efecte, tot el que pertoca a les iniciatives i activitats juvenils es mou plenament en la societat civil. És més: històricament parlant, un dels elements definitoris de la força i del dinamisme de la societat civil catalana han estat els moviments de joventut; i això en un doble sentit: han vertebrat la força associativa dels joves catalans i, en una etapa posterior, han fornit de quadres altres associacions cíviqes. Això no s'ha d'absolutitzar, però menystenir-ho o ignorar-ho fóra, a la llarga, irresponsable.

La força i el dinamisme d'una societat vénen donats, en molt bona part, per la força i el dinamisme del que hom ha convingut d'anomenar "la societat civil". No ignorem que el mateix terme és equívoc, i que ha estat objecte de les més diverses valoracions i reformulacions. En qualsevol cas, quan hom l'utilitza, sempre s'acostuma a referir a aquells dinamismes socials que neixen de l'activitat dels ciutadans, encara que les seves realitzacions tinguin més o menys volada.

La societat civil, quan és activa i està mobilitzada, és una deu inexhaurible de creativitat social. Però val a dir que, per la feblesa del fonament d'algunes iniciatives, ben sovint la societat civil es troba sense canals que li permetin endegar o acabar d'articular les seves propostes. Això encara és més evident en el món juvenil on un cert sentit de provisionalitat i d'exploració és consubstancial.

Cal, però, evitar també una mitificació de la societat civil. Sense institucions la societat civil seria un malalt perpètuament agonitzant. El problema rau a establir una correcta relació entre l'Administració i la societat civil, un suport i reforçament mutus i un respecte absolut pels seus dinamismes propis i específics.

Una mentalitat "polítiquera" (si se'ns permet l'expressió) pot tenir en aquesta situació el camp lliure per al seu protagonisme. En efecte, les possibilitats, recursos i marges de maniobra de l'Administració pública són, generalment, infinitament superiors als de la societat civil. Més encara, una acció política urgida per la necessitat de configurar una imatge cultural pot sentir-se notablement gratificada per la possibilitat d'ocupar l'espai que la societat civil encara no ha sabut vertebrar i, a sobre, autojustificar-se amb aquesta manca de vertebració. Si hom substitueix, en el nostre cas, "societat civil" per "joves" podrà percebre immediatament les diverses formes de política de joventut que es poden dur a terme segons l'opció que es prengui.

Certament, aquest segrest de la societat civil pot prendre diverses formes. Des de l'estricta plantejament d'anar ocupant totes les activitats que podria fer —i

sovint també les que fa— la iniciativa ciutadana, fins al manteniment d'un cert suport que "cobreixi l'expedient" mentre, lentament, l'Administració va eixamplant el seu espai; o bé la imposició sibil·lina de determinats conceptes ideològics amb la finalitat d'aconseguir un determinat enquadrament dels joves.

Això, com ja hem dit, té una traducció prou clara en el que pertoca a la política juvenil. És molt fàcil realitzar-la accentuant les iniciatives amb més possibilitats de donar imatge als seus responsables, però que, lentament, vagin ofegant l'activitat de grups socials o vagin decantant els seus responsables vers les iniciatives de l'Administració.

Hem actuat i volem continuar actuant convençuts que només respon a una concepció que tingui com a objectiu prioritari la incorporació de tots els ciutadans en la configuració del futur de Catalunya, aquella concepció que posa en primer terme una voluntat d'enfortir i potenciar la societat civil, una voluntat d'enfortir el seu teixit social, una voluntat de fomentar la lliure participació dels joves i de les seves entitats. I aquestes han estat i volem que continuïn essent els eixos que marquin la nostra política de joventut.

2.3. *Una acció de govern que faci possible la participació juvenil*

Si superem una concepció privatista de cultura, entesa com allò que cadascú té, caldrà tenir present que la nostra proposta de política de joventut s'insereix en un projecte d'acció cultural.

En efecte, la cultura és el que fa els homes membres d'una comunitat. Una comunitat en la qual són (o han de ser) possibles les relacions humanes i la comunicació.

Per la cultura els homes compartim un món. Però un univers cultural no està fixat i definit d'una vegada per sempre; viu una evolució i una transformació constants. I aquesta evolució i transformació vénen determinades en la mesura que, en el si d'aquesta cultura, és possible establir-hi un diàleg creatiu en la recerca de noves perspectives i noves propostes a les necessitats humanes.

Una primera relació entre cultura i joventut, doncs, afecta en el fons, la vitalitat i la fortalesa de qualsevol cultura: la capacitat d'incorporar a aquest gran àmbit de comunicació noves perspectives i noves exigències. En definitiva, la vitalitat d'una cultura ve referida per la capacitat i la flexibilitat que té a l'hora d'incorporar nous subjectes en el gran diàleg col·lectiu. Incorporació que demana, perquè sigui veritablement comunicativa, que els diversos grups socials no lluitin per imposar llurs perspectives sinó que facin del seu diàleg un projecte comú de creació. En definitiva, des d'aquest punt de vista, la relació joventut-societat establerta no es viu en termes d'antagonisme o de submissió d'un pol a l'altre sinó en termes de projecte. Projecte construït a partir de la interrelació de perspectives sempre parcials. Projecte al servei del qual ha d'estar qualsevol política de joventut.

Hi ha, també, un altre element de la realitat juvenil que confirma la seva vinculació als dinamismes culturals i que ajuda a entendre la provisionalitat —i malgrat això el valor— de les seves iniciatives.

La joventut és un dels moments de la vida en què es defineixen i s'estructuren els quadres de valors de cada subjecte: els valors explícits i —sobretot— els valors implícits. El que succeeix és que sovint es confonen dues maneres de viure aquest procés. Una manera es dona quan una societat disposa d'uns quadres de valors establerts amb més o menys solidesa: aleshores els processos juvenils apareixen com una confrontació que acaba en la submissió, en l'acceptació sovint acrítica o en el rebuig d'aquests valors. Però en qualsevol cas, i de manera paradoxal, és una crisi que té punts de referència, ni que sigui per negar-los. En canvi, una altra

manera d'afrontar aquest procés és quan els mateixos esquemes culturals, com a mínim, no són evidents per a ningú, quan hi ha consciència –fonamentada o no– de crisi de valors. Aleshores, en aquest clima cultural, la construcció de la identitat dels joves es fa en un medi de provisionalitat absoluta, gairebé de perplexitat, que el que posa en qüestió no són els continguts de la identitat, sinó els esquemes que la fan possible. Si no es té en compte aquest factor de la cultura com a configurador d'identitat, no podrem mai entendre una situació com l'actual en què ens sembla dominant el segon aspecte, és a dir, que els joves viuen els seus processos en el marc d'una crisi cultural general fins al punt que hom ha parlat d'una “cultura de la crisi”. Cal, doncs, que aquesta es visqui amb la participació de tots i que hi hagi condicions socials que facilitin la participació de tots els grups socials –a partir de les seves iniciatives i interessos– en els passos que cal donar a través del canvi cultural que estem vivint. “Cultura de la crisi”, en definitiva, ha de voler dir també cultura de la participació i el diàleg.

Aquest compromís de fer més possible la participació i el diàleg socials creiem que ha de ser el fil conductor de qualsevol política de joventut digna d'aquest nom. I, honestament, veiem que fins ara ha estat el fil conductor de la nostra acció i volem que continuï essent-ho.

Una política que parteixi de la realitat juvenil i no la vulgui orientar, moldejar o suplantar. Una política que no sigui dirigista i que no estigui moguda per una dinàmica de segrest de la societat civil i sí, en canvi, de suport a les iniciatives ciutadanes. Una política que no confongui el respecte a la societat civil amb la inhibició. Una política, doncs, al servei de la participació juvenil.

Una política de joventut al servei de la participació juvenil, com ja hem indicat, s'ha de concebre de tal manera que, per una banda, no aïlli la complexa problemàtica dels joves de la del conjunt de la societat i, per l'altra, li reconegui la seva especificitat. Si tenim com a clau de lectura la “participació”, s'entén que no vulguem limitar-la al temps de lleure sinó que cerquem la seva concreció en els diversos àmbits, tant institucionals com no institucionals, que afecten la vida del jove. Ara bé, si tenim com a clau de lectura la “participació”, s'entén també que la referida al temps de lleure hagi tingut un pes ben important. Això, en contra del que pot entendre una anàlisi superficial, no és degut només al fet que aquest ha estat arreu, tradicionalment, el camp d'actuació de les àrees de govern que afecten el món juvenil, sinó que respón al nostre convenciment que és en aquest àmbit del temps lliure –que està menys determinat pels dinamismes i les normatives d'alguna institució– on més fàcilment els és possible als joves de bastir i realitzar projectes i iniciatives que responguin als seus interessos concrets i immediats i recolzin en el seu protagonisme.

2.4. *Una política de joventut que no oblidí l'any 2000*

Una creació política que no sigui simple pragmatisme ha de tenir consciència dels seus horitzons. I més en un moment de crisi com l'actual on sembla donar-se en alguns sectors una mena d'autocomplaença com si la crisi fos, ja des d'ara, el nostre acompanyant de per vida. I això no és cert. Hi ha un horitzó de represa. Un horitzó de represa que demana, però, homes i dones formats en un esperit actiu, constructiu i esperançat, malgrat que ara el present pugui semblar –i ser– dur i tancat. Els qui van néixer l'any 85 tindran quinze anys l'any 2000. Els qui l'any 1985 tenien entre 15 i 25 anys, en tindran entre 30 i 40. Els joves de l'any 85 seran els responsables de la nostra societat de l'any 2000; i els qui formaran els qui seran joves l'any 2000. Cal que aquests joves de l'any 85 rebin no sols l'impacte de la crisi, sinó també propostes d'esperança, capacitat d'il·lusió, una forma-

ció que els prepari per a l'estil de vida dels anys que marcaran el canvi de segle. Això exigeix tota una acció de govern on cada àrea desenvolupi una tasca específica.

Una societat en la qual la formació i l'educació desbordaran les parets de l'escola, demana accions i instàncies educatives en tots els àmbits i nivells de la vida social. Una societat en la qual els espais de lleure definiran de manera decisiva els nivells de qualitat de vida. Una societat que demanarà individus creatius en l'administració dels recursos que la mateixa societat disposarà. Una societat amb més possibilitats, però que demanarà individus capaços de ser alguna cosa més que repetidors d'allò que han sentit o vist.

Cal actuar pensant en aquesta societat. Per això l'acció de govern que proposem des de la Direcció General de la Joventut no es limita a ser una oferta d'entreteniments. Ni una oferta que només es dediqui a retornar als joves la consciència de crisi. L'acció que es desenvolupa des de la Direcció General de Joventut, doncs, treballa en la línia de desvetllar l'esperit d'iniciativa des de les mateixes condicions actuals. en la línia de donar, a partir de les propostes que ara ja es realitzen, elements viscuts d'esperança concreta.

Per això és tan important que siguem capaços d'incorporar els joves al procés de modernització que, no només està vivint, sinó que, sobretot, ha de viure la societat. Avui cal formar els joves en la capacitat d'innovació i de recerca, en la capacitat d'adaptar-se al canvi, en la capacitat de comprendre, assimilar i protagonitzar el canvi tecnològic. Això demana que no ens limitem a donar-los recursos tècnics: cal també que tinguin recursos mentals, és a dir, un ventall d'actituds que els permetin de viure esperançadament en un món de canvi. Aquesta nova formació no pot quedar, com sembla prou evident, reduïda a l'escola —per bé que en sigui un element fonamental—, sinó que ha d'abastar tots els àmbits de la vida dels joves. En darrer terme, només des d'aquesta capacitat d'obertura els nostres joves seran els qui faran de Catalunya un país modern i obert al món.

2.5 *Una acció de govern de servei i no només de serveis*

Aquesta formulació l'ha emprada la Direcció General de Joventut en moltes de les seves definicions públiques. És també una formulació que ha usat sovint el govern de la Generalitat quan ha exposat davant el Parlament els plantejaments globals de la seva política de joventut o aspectes més concrets. Amb aquesta formulació no es pretén fer un joc de paraules sinó expressar gràficament la contraposició entre dues maneres de fer política de joventut.

Una d'elles (la que anomenem "de serveis") té com a criteri fonamental oferir el màxim de serveis de tota mena als joves. Hom sol recolzar aquesta opció en un fet inqüestionable: la problemàtica juvenil és tan complexa i les mancances tan greus que qualsevol iniciativa, si té uns mínims de qualitat, dona resposta a alguna necessitat. Nogensmenys, aquest plantejament —una barreja de bona voluntat, pragmatisme i oportunisme— és, des del nostre punt de vista, rebutjable. Entre les diverses raons possibles per fer-ho, ara en volem adduir un parell: la primera, que això fa que, progressivament, els joves visquin en funció del que els ofereix l'Administració pública; la segona, que com que l'Administració pública té molts més recursos que ningú i molts dels serveis que pot oferir —i que sovint ofereix— ja els duen a terme d'altres grups o associacions juvenils, amb aquesta competència —de vegades explícitament volguda— aconsegueix a mig termini anar esllanguint el moviment associatiu juvenil, desarticlar-lo a base de captar els seus quadres dirigents per poder oferir els serveis de l'Administració i, per tant, en definitiva empobreix lentament el teixit social.

La nostra perspectiva ha estat i continuarà essent la de fer una política de servei. És a dir, no volem que la Generalitat sigui la potenciadora sinó la impulsora; no volem crear i fer coses per tal que els joves girin entorn de les iniciatives de la Direcció General de Joventut, sinó que potenciem i promocionem les iniciatives dels mateixos joves. És obvi que això no vol dir, de cap manera, que no s'hagin d'oferir serveis als joves. Només un cop d'ull al conjunt d'accions realitzades en la primera legislatura permet comprovar que, de serveis, se n'han ofert molts. Emmarcar els serveis en una política de servei vol dir que l'Administració pública no s'ha de tenir com a referència a si mateixa a l'hora d'orientar la pròpia actuació, sinó que se l'ha de plantejar en funció dels joves; en funció d'allò que enforteix el protagonisme i la participació dels joves, encara que ella es vegi obligada, per aquesta opció, a mantenir-se en un discret segon pla.

Aquesta opció, políticament, pot tenir el perill de no ser brillant, de no oferir una resposta fàcil i enlluernadora a la pregunta "i vostès, què fan per als joves?", però com a servei de la Generalitat al país, com a servei de la Generalitat als joves, creiem que és l'opció més vàlida, la que més respecta la realitat juvenil de casa nostra, la que més lliga amb la tradició associativa de Catalunya, la que fa confiança a la iniciativa del cos social del nostre país, la que crea teixit social.

2.6. *Potenciar la participació dels joves i les seves iniciatives*

Participar és incorporar-se activament a la vida social en tots els seus nivells; i prefixar un model, criteri o punt de referència per a la participació és, implícitament, limitar-la, puix que, de fet, ve a excloure els que no s'hi adapten o no hi encaixen.

Podríem dir a risc que sigui una certa simplificació, que el jove es veu en certa manera "obligat" a un tipus de participació institucional: l'escola i el treball (quan n'hi ha). La seva presència en aquestes estructures de relació social és de ser-hi, no necessàriament de participar-hi. No neguem, ans al contrari, que siguin àmbits en els quals sigui possible –i necessari– enfortir els nivells de presència activa, però sí que sembla que, ara com ara, molt sovint els joves no s'hi senten excessivament urgits.

És per això que creiem que cal donar gran importància a tot el que faci referència a potenciar i fer possible la participació a partir dels àmbits no institucionalitzats o, si es vol, en els quals la institucionalització és acceptada i assumida amb un cert grau de voluntat activa per part del subjecte. Si volem en el futur uns joves en l'esperit de participació, avui cal que aquesta actitud ja es desenvolupi a partir de les possibilitats més immediates experimentades.

En aquest sentit hem de partir del pressupòsit –i treure'n les conseqüències– que el temps de lleure és un temps privilegiat per a la participació. Més que més si tenim en compte que és un temps on cadascú pot canalitzar les seves energies i iniciatives vers aquells objectius que li resultin més satisfactoris. Ara bé, és obvi també que en la mesura que el lleure té aquestes possibilitats, és també un espai obert a tota mena de manipulacions i dependències culturals i personals. A més, és prou sabut que hi ha força teòrics que consideren que avancem vers una societat en la qual la disponibilitat de temps lliure personal serà una condició de possibilitat per a la supervivència col·lectiva.

Tenim –tenim– al davant, doncs, un repte, una batalla que hem de guanyar: fer del temps lliure un espai de participació social i no un espai de sotmetiment o dependència cultural.

Això demana, tanmateix, no reduir la participació juvenil a una qüestió de lleure, sinó fer del lleure un element més d'una proposta global al servei de la

potenciació de la iniciativa i del propi esforç dels joves. Cal dir-los ben clarament que res no els serà regalat, però també que no estan sols en el seu esforç, que el seu esforç ha de ser el de tota la societat. Però cal que ells se'n facin responsables. Només si fem possible que puguin exercir la seva capacitat de responsabilitat podrem lluitar contra la desmoralització i l'aparent manca de perspectives. I diem aparent perquè només des de la passivitat es perd de vista el futur, ja que el futur no ens ve, som nosaltres que hi anem. Per això cal treballar per obrir aquells camins, aquelles accions i aquelles propostes que introdueixen responsablement els joves en el que seran els eixos determinants de la nova societat.

3. *PROGRAMES D'ACTUACIÓ*

Tal com s'ha dit, els problemes que pateixen els joves no es poden resoldre al marge de la solució dels problemes que pateix el conjunt de la societat. Conseqüentment, cal considerar que l'acció del govern no pot plantejar-se resoldre de cop tots els problemes dels joves —fóra enganyar i enganyar-se—, però sí que ha d'aspirar a una resposta articulada.

Aquesta concepció globalitzant comporta que l'acció de govern al servei dels joves no és tasca exclusiva de la Direcció General de Joventut sinó de tot el govern, però la Direcció General, com a organisme específic de joventut, i l'Institut Català de Serveis a la Joventut —organisme autònom creat per Llei el 1981— desenvolupen un conjunt d'actuacions en diferents àrees.

Com a mostra del que és i ha estat l'actuació de la Direcció General de Joventut i de l'Institut Català de Serveis a la Joventut podem esmentar algunes de les seves principals àrees d'acció:

– *Informació, estudis i publicacions*

La informació és la base per a una real participació. Com a accions en aquest sentit, es pot destacar les publicacions de la Direcció General de Joventut o realitzades amb l'ajut d'aquesta (estudis sobre la joventut, materials pràctics per al treball entre els joves, difusió de serveis i activitats); els premis i ajuts a l'estudi i la recerca (premis "Joventut" i "Artur Martorell", ajuts a tesis, col·laboracions en altres estudis); la creació del Fons de Documentació Juvenil amb serveis de consulta, catàleg i perfils documentals i amb les seccions de biblioteca, hemeroteca, fons audiovisual i arxiu documental; i la posta en marxa de serveis d'informació juvenil amb una xarxa actual de 23 punts d'informació per tot Catalunya.

– *Associacionisme i participació*

L'ajut directe a l'associacionisme passa pels convenis i subvencions a entitats i activitats juvenils, que enguany arribaran a prop de 200.000 beneficiaris, amb una quantia de més de 200 milions de ptes. en el pressupost de 1986.

Una altra tasca essencial en el suport a l'associacionisme és la formació de dirigents, tema pel que la Generalitat ha contribuït mitjançant un important desplegament normatiu i la supervisió i l'ajut econòmic a la formació d'educadors en el lleure que arriba a més de 2.500 alumnes en cursos de monitors i a 600 alumnes en els cursos de directors.

– *Instal·lacions per a joves*

La consolidació d'una infraestructura al servei dels joves ha estat la preocupació que ha motivat ajuts econòmics, assessorament i suport tècnic, normativa sobre

cases de colònies i albergs. Així mateix s'ha posat en marxa una xarxa d'instal·lacions juvenils de la Generalitat de Catalunya amb 23 albergs, residències, cases de colònies i terrenys d'acampada; 4 ludoteques; 9 sales d'exposició; i 36 locals per a joves.

– *Activitats juvenils*

Per tal de completar l'oferta d'activitats que fan les entitats i associacions o per incidir en nous camps i noves realitats, l'Institut Català de Serveis a la Joventut realitza una oferta pròpia amb camps de treball i activitats de vacances (per a més de 3.000 joves); programes de dinamització cultural, amb mostres, fires i certàmens d'arts plàstiques, literatura, teatre, música, historieta gràfica, fotografia, vídeo, ciència i tecnologia; programes a les presons; exposicions d'artistes joves i altres iniciatives; i accions en el camp del turisme juvenil.

4. *ELS JOVES CATALANS, OBERTS AL MÓN*

Fins aquí ens hem referit de manera gairebé exclusiva als joves en el context de la societat catalana i a les actuacions del govern de Catalunya. Per acabar és important destacar els contactes i les relacions de les entitats juvenils catalanes en el camp internacional.

En la tradició associativa catalana també ha estat nota característica l'obertura cap a les diferents iniciatives i corrents vigents en el món, el contacte amb entitats anàlogues dels diferents països i la participació en organismes de caire internacional. Representants d'entitats catalanes han tingut i tenen càrrecs de responsabilitat en organitzacions, federacions o coordinacions internacionals.

Per afavorir això, que sens dubte és factor d'enriquiment per a les associacions, la Direcció General de Joventut ha establert formes d'ajut per facilitar els viatges que aquesta tasca de representació o de responsabilitat exigeix. En els darrers anys, mitjançant aquests ajuts, més de 50 dirigents juvenils catalans han pogut participar anualment en activitats juvenils a Europa i a la resta del món.

També s'ha potenciat aquesta obertura dels grups catalans mitjançant els intercanvis juvenils internacionals en el marc dels convenis culturals signats per l'Estat espanyol amb França, la R.F. Alemanya, Bèlgica i Itàlia. Durant l'any 1985, els grups catalans varen participar en 16 programes d'intercanvi d'experiències i co-neixement mutu d'entitats d'aquests països.

A més d'aquestes relacions entre entitats, els camps de treball i les activitats de vacances en règim d'intercanvi o oberts a la participació internacional permeten un contacte directe entre joves de diferents països amb independència de les entitats.

Tot aquest treball internacional dels joves i les seves entitats, més que un aspecte marginal de la seva activitat, cal considerar-ho com un factor de consolidació i enfortiment del moviment juvenil alhora que com a àmbit per compartir i trobar nous enfoc a la problemàtica juvenil que tal com dèiem al principi i al llarg d'aquest article no és una problemàtica exclusiva dels joves, ni de la societat catalana, sinó que té, ineludiblement, dimensions universals.